

Buisrailwagens

In kassen waar onder andere paprika's en tomaten worden geteeld, maakt men gebruik van buisrailwagens om de gewassen (op hoogte) te verzorgen en te oogsten. Naar aanleiding van een ongeval met een buisrailwagen wordt door de Inspectie - naast het ongevalsonderzoek - ook onderzocht of het product aan de regelgeving (conformiteit) voldoet. Dat blijkt niet het geval. De buisrailwagens voldoen namelijk niet aan de veiligheidseisen met betrekking tot de hoogte van het hek, het hydraulisch systeem en de *cruise control*. De buisrailwagens worden daarna door de fabrikanten in conformiteit gebracht. Maar omdat de kassen hoger worden vindt er productontwikkeling plaats. Buisrailwagens reiken nu vaak boven de drie meter, waardoor er sprake is van een gevaarlijke machine volgens bijlage IV van de Machinerichtlijn. Voor deze machines geldt dat een andere conformiteitsprocedure moet worden gevolgd, waarbij een conformiteitsbeoordelingsinstituut (CBI) moet worden betrokken. De Inspectie nodigt de fabrikanten (drie Nederlandse en één Belgische) samen uit voor gesprek om de innovatie in goede banen te leiden en gelijke termijnen af te spreken. Dit leidt uiteindelijk tot nieuwe typen buisrailwagens, die in 2019 op de markt worden gebracht. Deze buisrailwagens voldoen aan de zwaardere eisen van bijlage IV van de Machinerichtlijn. De Inspectie heeft de Europese lidstaten op de hoogte gesteld van de geconstateerde tekortkomingen en de bereikte innovatie. Hierna blijkt dat Frankrijk op een beurs met buisrailwagens is gaan inspecteren, dat de Italiaanse toezichtautoriteit eveneens handhavend optreedt bij buisrailwagenfabrikanten en dat ook een Spaanse fabrikant op de juiste manier aan de slag gaat met innovatie.

Resultaat 3: In het asbestcertificatiestelsel, het CE-stelsel en duikarbeid (voorlichting) heeft de Inspectie stelselinterventies uitgevoerd. En met betrekking tot het stelsel voor het opsporen van conventionele explosieven heeft de Inspectie verbeteropstellen geformuleerd.

Resultaat 4: Toezicht en zo nodig handhaving vinden plaats naar aanleiding van meldingen over liften, duikarbeid en productveiligheid.

In 2019 zijn 112 meldingen over onveilige producten in behandeling genomen en 73 meldingen (uit 2019 en voorgaande jaren) behandeld en afgerond. De meldingen betreffen voornamelijk onveilige machines. Bij 36 procent van de afgeronde meldingen is de verantwoordelijke marktdeeln-

mer verzocht corrigerende acties uit te voeren. In 2019 zijn alle veertien meldingen (van CBI's) over gevaarlijke liften in behandeling genomen. Bij de meldingen is vastgesteld dat de lift inderdaad buiten gebruik is gesteld en is er een zogenoemde 'beschikking 'buitengebruikstelling' verzonden, waarin formeel wordt aangezegd dat de lift niet in gebruik mag worden genomen tot deze opnieuw is goedgekeurd. In twee gevallen is dat niet gebeurd omdat de lift inmiddels al gerepareerd en gekeurd was. In één geval is een waarschuwing afgegeven omdat de lift niet gevaarlijk was, maar meerdere keuringen had gemist. Er zijn in 2019 twaalf aanvragen gedaan voor ontheffingen van liften. Zes zijn er gehonoreerd en vijf afgewezen. Eén ontheffingsaanvraag is nog in behandeling. Steekproefsgewijs wordt de verplichte

melding van duikarbeid geïnspecteerd. Er zijn zeventien inspecties uitgevoerd; in zes gevallen werd een overtreding geconstateerd.

Liftinstallaties

Duidelijkheid over de oorzaak van een dodelijk liftongeval (in 2017) heeft geresulteerd in een productveiligheidsmelding via een branchevereniging. Het betrof een melding over een bepaald type *gearing* (versnelling), die wordt toegepast in een lift. Deze gearing zou (door gebruik of trilling) los kunnen raken, waardoor de lift-rem onvoldoende zal functioneren. De lift kan daardoor in een opwaartse vrije val komen. De distributeur/fabrikant van dit liftonderdeel zocht tegelijkertijd contact met de Inspectie om de inmiddels genomen maatregelen toe te lichten. De fabrikant heeft alle afnemers geïnformeerd over het gesignaleerde veiligheidsrisico. Verder zijn alle in Nederland geleverde gearings op liftinstallaties gecontroleerd en gereviseerd. Door de opgave van de branchevereniging was het mogelijk om de 256 liftinstallaties waarin de gearing is toegepast te achterhalen en te controleren. De Inspectie heeft het proces gemonitord via wekelijkse opgave van uitgevoerde controles door de fabrikant. Daarnaast is beoordeeld op welke wijze de fabrikant zijn afnemers heeft geïnformeerd. Ook is de risicoanalyse van de fabrikant besproken, waarin is aangegeven met welke vervolgstappen het veiligheidsrisico tot een minimaal niveau kan worden gereduceerd. Binnen enkele weken zijn alle 256 liftinstallaties door de fabrikant beoordeeld op de aanwezigheid van het veiligheidsrisico en daar waar nodig hersteld.

Overige resultaten

- In 2019 is vanuit het programma de samenwerking met de Douane opgestart om grenscontroles mogelijk te maken en informatie te benutten voor risicogericht inspecties. Dit om te voorkomen dat gevaarlijke, onveilige machines in de handel worden gebracht.
- In 2019 zijn acties op het terrein van toezicht op internetverkoop uitgevoerd. Er zijn meerdere meldingen onderzocht waarbij veiligheidsschoenen werden aangeboden via internet die niet voldeden aan het Warenwetbesluit Persoonlijke beschermingsmiddelen. Door gebruik te maken van de 'best practices' van andere Nederlandse toezichthouders is ervaring opgedaan om de handel in deze niet conforme producten te stoppen. Toezicht op verkoop via internet is bij markttoezichthouders nog in ontwikkeling. De nieuwe Europese Verordening kan mede invulling geven aan het markttoezicht op aanbieders van producten via het internet
- Naar aanleiding van een dodelijk ongeval heeft de Inspectie de fabrikant van een balenpers geïnspecteerd en geconstateerd dat de machine niet voldoet aan het Warenwetbesluit machines. De fabrikant heeft inmiddels de benodigde corrigerende maatregelen genomen om herhaling van het ongeval te voorkomen.
- Omdat volgens een uitspraak van de Europese commissie de Stint onder de definitie van machines valt, heeft de Inspectie de fabrikant van deze producten bezocht. Hierbij is aangegeven dat de Stint niet voldoet aan de gestelde eisen van het Warenwetbesluit machines. De fabrikant was al opgedragen om de producten die op de openbare weg gebruikt werden terug te roepen. Ook de producten die aan andere Europese

lidstaten zijn verhandeld heeft de fabrikant teruggehaald. De fabrikant is bezig om een nieuw type op de markt te brengen, wat voldoet aan het Warenwetbesluit machines.

Veiliger propaantanks

Bij bedrijven en woonhuizen staan door heel het land propaantanks voor de energievoorziening. Deze blijken in veel gevallen niet zoals voorgeschreven om de zes jaar gekeurd te worden. Daarnaast blijkt dat een keuringsinstantie niet juist handelt. De Inspectie treedt op. Hierdoor passen betrokkenen partijen nu de regels goed toe, wat leidt tot een juiste en tijdige keuring van de 5.000 tanks die hierbij betrokken zijn. Er is samengewerkt met een Omgevingsdienst en alle andere Omgevingsdiensten zijn geïnformeerd over de keuringseisen, waardoor de interventie landelijk effect krijgt.

Samenwerking

Ook in 2019 is in het kader van markttoezicht op producten (CE-stelsel) samengewerkt met de andere markttoezichthouders in het Alliantie-overleg, onder voorzitterschap van de NVWA. De Inspectie SZW verzorgt sinds 2018 de secretariële ondersteuning van dit overleg. Gezamenlijk is input geleverd ten behoeve van de nieuwe Verordening Markttoezicht. Kennis over non-conforme producten en hun aanbieders en de ontwikkeling van werkmethode wordt gedeeld. Het Alliantie-overleg is ook de plaats van overleg voor de doe-coalitie Markttoezicht van de Inspectieraad. Dit overleg heeft als doel om samen te werken aan de verbetering van het

stelsel, zoals dat door de Algemene Rekenkamer⁹⁴ is voorgesteld. Dit door:

- versterking van de rol van de eindgebruiker;
 - versterking van internationale samenwerking;
 - analyseren en gebruik van (onder meer) Europese data.
- Voor de versterking van de rol van de eindgebruiker is een plan opgesteld. Het Ministerie van EZK heeft een voorlichtingscampagne gestart die gericht is op de directe import. De bevindingen van de gezamenlijke analyse van data in RAPEX⁹⁵ en ICSMS⁹⁶ is in 2019 teruggekoppeld aan de Europese werkgroep die deze systemen doorontwikkelt.

⁹⁴ Producten op de Europese markt: CE-markering ontrafeld, Algemene Rekenkamer (december 2016)

⁹⁵ Meldingen in Rapex (*rapid exchange of information*) zijn signalen van - of aan - collega inspecties in Europa dat een onveilig producttype van de markt is gehaald.

⁹⁶ ICSMS (Internet-based Information and Communication System for Europe wide cross-border Market Surveillance of technical products) is een Europees systeem dat informatie over productveiligheid bevat en deze ter beschikking stelt via internet.

Notified Bodies wijken uit naar Nederland

Inspectie SZW is als aanmeldende autoriteit verantwoordelijk voor de notificatie van certificerende instellingen die Europees willen en mogen werken, de zogenoemde Conformiteitsbeoordelingsinstanties (CBI's). Deze instanties certificeren producten voordat ze op de EU-markt worden gebracht. De Inspectie SZW is de aanmeldende autoriteit verantwoordelijk voor de CBI's met de werkvelden liften, drukapparatuur, machines, persoonlijke beschermingsmiddelen en explosieveilig materieel. Door de Brexit willen certificerende instellingen (Notified Bodies – NoBo's) vanuit het Verenigd Koninkrijk (VK) zich graag vestigen in de EU om hun activiteiten te kunnen voortzetten. Nederland heeft van een aantal Brexit-instellingen een dergelijke notificatie-aanvraag ontvangen. Nadat zij de geldende procedures hebben doorlopen heeft de Inspectie SZW haar kandidaat CBI's aangemeld bij de Europese Commissie (EC). Onverwacht kwam de EC met formele bezwaren: had de verantwoordelijke aanmeldende autoriteit de kandidaat NoBo's wel 'juist en gedegen' beoordeeld en beschikte de Inspectie wel over de kennis en middelen om te kunnen 'ingrijpen' bij deze instellingen? Door constructief overleg met de EC, het ministerie van EZK en de Raad voor Accreditatie – en door het onafhankelijke en goed ingerichte meldingsstelsel en de toezichtmogelijkheden – heeft de EC haar bezwaren ingetrokken. Hiermee is de Inspectie SZW in Nederland de eerste autoriteit die kandidaat NoBo's vanuit het VK aangemeld heeft gekregen.

Europees doet de inspectie mee aan vijf Europese *Advisory Committees* (Adco's) voor afstemming van toezicht op de Europese markt. In 2020 en 2021 zal Nederland het voorzitterschap van de Adco voor persoonlijke beschermingsmiddelen vervullen.

Binnen de Inspectieraad neemt de Inspectie deel aan de doe-coalitie Certificatie. Samen met andere inspectiediensten is ervaring opgedaan met het inventariseren van de risico's in de diverse certificatiestelsels.

5.3.2 Het programma Toezicht Suwi-stelsel (met inbegrip van Toezicht sociaal Domein)

Maatschappelijk belang

Ruim 1,4 miljoen mensen deden in 2019 een beroep op de voorzieningen in het socialezekerheidsstelsel. Het ging daarbij om circa 24,5 miljard euro aan bijstands-, werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Daarnaast ging het om 2,7 miljard euro aan re-integratie- en participatieactiviteiten voor arbeidsongeschikten en integratie-uitkeringen in het sociaal domein. De groepen die met deze gelden en activiteiten worden bereikt zijn kwetsbaar en leven niet zelden rond het bestaansminimum. Het programma richt zich ook op mensen die ondanks werk toch structureel beneden het bestaansminimum (dreigen te) raken, mensen met schulden en vluchtelingen met een verkregen verblijfstatus.

Beoogd maatschappelijk effect

De Inspectie heeft als verantwoordelijk toezichthouder op (de effecten van) het uitvoerend stelsel een signalerende rol voor politiek en beleid. Daarnaast bieden inspectierapporten met

inzichten en oordelen over de werking van het stelsel handvatten aan de stelselpartijen, zoals het UWV, de SVB en gemeenten. Zo kunnen de uitvoering van de Participatiewet en de werking van het stelsel van werk en inkomen worden verbeterd en burgers met financiële en participatieproblemen beter bediend. De uitkomsten van de – soms in samenwerking uitgevoerde – onderzoeken en activiteiten leiden zichtbaar tot concrete toezeggingen door de relevante stelselpartijen en hun verantwoordelijken (inclusief bewindspersonen), om zo verbeteringen mogelijk te maken.

Realisatie beoogde resultaten

Resultaat 1: Inzicht in knelpunten en mechanismen in de uitvoering, en handvatten voor verbetering van de uitvoering (en ter informatie van de bewindspersonen SZW) over ondersteuning statushouders door gemeenten, uitvoering schuldhulpverlening, uitvoering beschut werk en ondersteuning bij participatiebevordering van oud-Wajongers door UWV.

In 2019 heeft het programma meerdere onderzoeken verricht om inzicht te krijgen in de patronen en mechanismen binnen de uitvoering van het stelsel van werk en inkomen. In verschillende fases van de onderzoeken zijn relevante partijen betrokken, zoals Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Directeuren van overheidsorganen sociale arbeid (Divosa) en gemeenten. De inzichten en conclusies zijn vervolgens met deze partijen actief gedeeld. Het programma heeft in 2019 de volgende onderzoeken uitgevoerd:

- *Financiële zelfredzaamheid statushouders*⁹⁷ en *ontzorgen van statushouders door gemeenten*⁹⁸.
- Dit onderzoek naar het ontzorgen van statushouders was op verzoek van de staatssecretaris van SZW. Het onderzoek laat zien dat statushouders om diverse redenen een hoger risico lopen op financiële problemen. Intensieve dienstverlening aan deze groep blijkt in de beginperiode nodig. Hoe lang en hoe intensief deze nodig is, verschilt per situatie. Een op maat gesneden dienstverlening voor een langere kan nodig zijn; het is een kwestie van langzaam loslaten. De minister heeft beide rapporten naar de Tweede Kamer gestuurd, samen met een brief over de Veranderopgave Inburgering.
- *Goed benutten resultaten onderzoek statushouders*
Twee onderzoeken over statushouders hebben bijgedragen aan het beleidsstandpunt (vastgelegd in een Kamerbrief) dat een verplichte termijn van zes maanden nodig is, waarin statushouders worden ontzorgd met begeleiding. Ook andere conclusies uit de onderzoeken - over maatwerk, termijnen en toepassen van instrumenten uit de Participatiewet - zijn overgenomen in de Kamerbrief over de nieuwe inburgeringswet. De betreffende beleidsafdeling van het ministerie van SZW heeft voor het bepalen van een beleidsstandpunt tijdens het onderzoek gebruikgemaakt van tussentijdse resultaten. De twee onderzoeken hebben ook geleid tot uitnodigingen om presentaties/workshop te houden, onder meer op het Divosa Congres 'Samen inburgeren'. Ook heeft de Inspectie op verzoek van - en

samen met - Vluchtelingenwerk Nederland (VWN) twee workshops gehouden over financiële zelfredzaamheid van statushouders op de Praktijkdagen van de Programmaraad.

- *Onderzoek Schuld opgelost! Financieel zelfredzaam?*⁹⁹
Effectieve schuldhulpverlening is een cruciaal instrument om de gevolgen van problematische schulden voor bestaanszekerheid en participatie te beperken en structurele armoede te voorkomen. In vervolg op onderzoek naar vroegsignalering en toegankelijkheid heeft de Inspectie in 2019 onderzoek gedaan naar de uitvoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. In het bijzonder is gekeken naar het perspectief van degenen die schuldhulp krijgen en dat van hun directe hulpverleners. Gebleken is dat bij de meeste mensen die hulp krijgen de focus voornamelijk ligt op het regelen van de schulden, en dat de onderliggende problematiek bij de schuldenaar nog te weinig aandacht krijgt van hun directe hulpverleners. Hierdoor is er een flinke kans op herhaling. Gemeenten bekijken hoe zij beter met ketenpartners kunnen samenwerken om ook de onderliggende problematiek aan te pakken.
- *Evaluatie beschut werk*¹⁰⁰
De Inspectie heeft op verzoek van het ministerie van SZW de evalueerders van het instrument beschut werk uitgevoerd. Conclusie is dat gemeenten sinds de wetswijziging van 1 januari 2017 serieus aan de slag zijn gegaan met beschut werk en achterstanden aan het inlopen zijn. Serieuze aandacht is wenselijk voor de toekomstbestendigheid van de Sociale Werkplaatsen (SW) als belangrijkste werkgever voor beschut werkers. Gemeenten kunnen ook van elkaar

leren als het gaat om beschut werkplekken creëren buiten de SW-organisatie om.

- *Klantonderzoek monitor Participatiewet*¹⁰¹
De Inspectie heeft eind 2019 voor de derde maal een brede klantmonitor uitgevoerd onder mensen uit de doelgroep van de Participatiewet en hiermee de ervaring en waardering van klanten met de dienstverlening van gemeenten in kaart gebracht. Dit monitoronderzoek vormde - samen met de ervaringsonderzoeken onder werkgevers en gemeenten - een belangrijke bijdrage voor de door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) uitgevoerde evaluatie van de Participatiewet. Een evaluatiedie eind 2019 aan de Kamer is aangeboden en aanleiding is voor veel discussie over de Participatiewet.
- *Toezicht sociaal domein (TSD)*
Binnen het TSD werken de Inspectie SZW samen met drie andere landelijke inspecties (Inspecties van het Onderwijs, Gezondheid en Jeugd en Justitie en Veiligheid). Doel van de samenwerking is het bijdragen aan een goede integrale uitvoering van de decentrale taken binnen het gehele sociale domein. In dat verband zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd en producten gemaakt over - en bestemd voor - de uitvoering en/of stelselverantwoordelijkheden. Een van die onderwerpen was de uitstroom van jongvolwassenen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en entreeopleidingen, die niet participeren in de maatschappij: 'Participatie zonder startkwalificatie'¹⁰².
- In 2019 heeft Toezicht Sociaal Domein (lokale) rapporten

⁹⁷ Inspectie SZW, Financiële zelfredzaamheid van statushouders: een proces van begeleid loslaten, juni 2019

⁹⁸ Inspectie SZW, Financieel ontzorgen van statushouders op weg naar zelfredzaamheid: een preciaire balans, juni 2019

⁹⁹ Inspectie SZW, Schuld opgelost! Financieel zelfredzaam?, januari 2020

¹⁰⁰ Inspectie SZW, Evaluatie beschut werk, november 2019

¹⁰¹ Inspectie SZW, Klantonderzoek evaluatie participatiewet, november 2019

¹⁰² Toezicht Sociaal Domein, Uitkomsten TSD onderzoek Participatie zonder startkwalificatie jongvolwassenen, oktober 2019

uitgebracht over de volgende projecten: 'Lokaal Netwerk na Veilig Thuis'; 'Toegang tot zorg en ondersteuning voor mensen met een licht verstandelijke beperking in Nissewaard'; en 'Calamiteitenonderzoek Ede/Hatterm'. Daarnaast is het vooronderzoek naar kwetsbare burgers op vakantieparken afgerond met een artikel en een brief aan BZK. Verder is in 2019 gestart met de onderzoeken: 'Grip op herstel na verward gedrag', 'Kinderen in de knel' en het vooronderzoek 'Preventie suïcide'¹⁰³.

Overige resultaten

Zowel onderzoeksrapporten uit 2019 als onderzoeken uit de jaren daarvoor, hebben in 2019 tot (tussen) effecten geleid in de media, op politiek en beleidsniveau en bij uitvoerende instanties. Zo omarmde de staatssecretaris van SZW de bevindingen van het onderzoek over individuele studietoelagen en werden aanpassingen verricht aan de betreffende regeling.

- Het onderzoek 'Aan het werk; Voor hoelang'¹⁰⁴ uit 2018 heeft in 2019 veel aandacht gekregen in landelijke, vak- en sociale media. Het onderzoek wordt in een Kamerbrief over het Breed Offensief aangehaald als onderbouwing om (wettelijke) verbeteringen aan te brengen in het lokale matchingsproces tussen arbeidsvraag en -aanbod (onder andere over loonkostensubsidies en kwaliteitseisen jobcoaches).
- In het onderzoek naar schuldhulpverlening is zichtbaar gemaakt waar knelpunten zitten als het gaat om toegang tot de schuldhulpverlening. Uit de reacties van de staatssecretaris wordt duidelijk dat de inzichten zijn meegenomen bij de doorontwikkeling van het schuldenbeleid. De conclusies uit

het onderzoek 'Hobbels op weg naar inkomensondersteuning'¹⁰⁵ zijn door de staatssecretaris overgenomen en het onderzoek is met aanbevelingen in een brief aan de Tweede Kamer gezonden. Uit een *quick scan* onderzoek onder gemeenten die bij het onderzoek betrokken waren, bleek dat in vier gemeenten sprake was van aanpassingen in beleid en uitvoering. In twee gemeenten was sprake van een meetbaar effect van de rapportages.

Samenwerking

Bij het opzetten van onderzoek werkte de Inspectie ook in 2019 regelmatig samen met het UWV, de SVB, Divosa en andere maatschappelijke organisaties. Dit met als doel de conclusies zo goed mogelijk te laten landen bij partijen die met deze bevindingen aan de slag kunnen. Behalve met de uitvoerende instanties is ook intensief contact geweest met de beleidsdirecties van SZW. Dat heeft bijgedragen aan diverse aanpassingen in beleid en regelgeving, onder meer op het gebied van de individuele studietoelagen en dienstverlening aan statushouders.

5.4 Programma's meldingen, onderzoeken en preventie

5.4.1 Meldingen, onderzoeken en preventie ongezond en onveilig werk

Maatschappelijk belang

Het programma richt zich op de risico's van ongezond en onveilig werken. In 2019 ontving de Inspectie opnieuw meer meldingen van ernstige arbeidsongevallen (2% stijging tot 4.474). De toename kan voor een belangrijk deel verklaard worden door de aanhoudende hoogconjunctuur en groeiende werkgelegenheid. Circa de helft van die ongevallen is door de Inspectie nader onderzocht, waarbij in ongeveer de helft een overtreding aan het ongeval vooraf blijkt te zijn gegaan. In *absolute* zin vielen de meeste slachtoffers van ernstige arbeidsongevallen in de industrie (29%), bouwnijverheid (18%), handel (15%) en vervoer en opslag (10%). Uit deze sectoren komen ook de meeste klachten. In *relatieve* zin vielen de meeste slachtoffers in de bouw (116 per 100.000 banen van werknemers), gevolgd door de sector afvalbeheer (105). Gemiddeld over de hele arbeidsmarkt bedraagt het aantal slachtoffers 28 per 100.000 banen (zie ook hoofdstuk drie van dit Jaarverslag).

Behalve aan het uitvoeren van ongevallenonderzoek, draagt het programma ook bij aan het aanpakken van de oorzaken van de risico's. Om zo het ongezonde en onveilige werken te verminderen en te bevorderen dat de meldingen van arbeidsongevallen, klachten en signalen afnemen. Door ongeval- en klachtenonderzoek te analyseren krijgt de Inspectie inzicht in de risico's van arbeidsveiligheid bij bedrijven. Deze inzichten

¹⁰³ Toezicht Sociaal Domein, Onderzoeken en instrumenten

¹⁰⁴ Inspectie SZW, Aan het werk, voor hoelang, oktober 2018

¹⁰⁵ Inspectie SZW, Hobbels op weg naar inkomensondersteuning, januari 2018

gebruikt de Inspectie om in actieve programma's tot een gerichte aanpak te komen om ongevallen in specifieke sectoren te voorkomen. Daarnaast richt het programma zich op het versterken van de veiligheidscultuur en het verbeteren van de naleving van arbozorgverplichtingen. Uit onderzoek van de Inspectie blijkt namelijk dat een goede beheersing van veiligheidsrisico's in een bedrijf samenhangt met het naleven van arbozorgbepalingen¹⁰⁶.

Beoogd maatschappelijk effect

Het bevorderen van een gezondheids- en veiligheidscultuur met inbegrip van arbozorg, zodanig dat het aantal vermijdbare ongevallen en klachten wordt teruggedrongen en meer bedrijven gaan werken aan een gezonde en veilige werkplek.

Realisatie beoogd resultaten

Resultaat 1: Zorgvuldige, efficiënte en effectieve afhandeling van ongevallen, klachten en ontheffingen.

In hoofdstuk drie worden de cijfers over de ongevalsmeldingen uit 2019 besproken, inclusief de handhavingcijfers. De nadruk in het programma heeft verder gelegen op het experimenteren met een gedifferentieerde aanpak.

Gedifferentieerde aanpak

De Inspectie wil dat de veiligheid in bedrijven verbetert en dat het aantal arbeidsongevallen daalt. Daarom is de Inspectie, mede op verzoek van de Tweede Kamer (motie Heerma/Ten Hage), in 2018 begonnen met onderzoek naar een nieuwe manier van het afhandelen van ongevallen. Doel is om tot een gedifferentieerde aanpak te komen, waarin - naast het opleggen van boetes - andere effectieve interventies worden ingezet die bijdragen aan meer veiligheid in bedrijven.

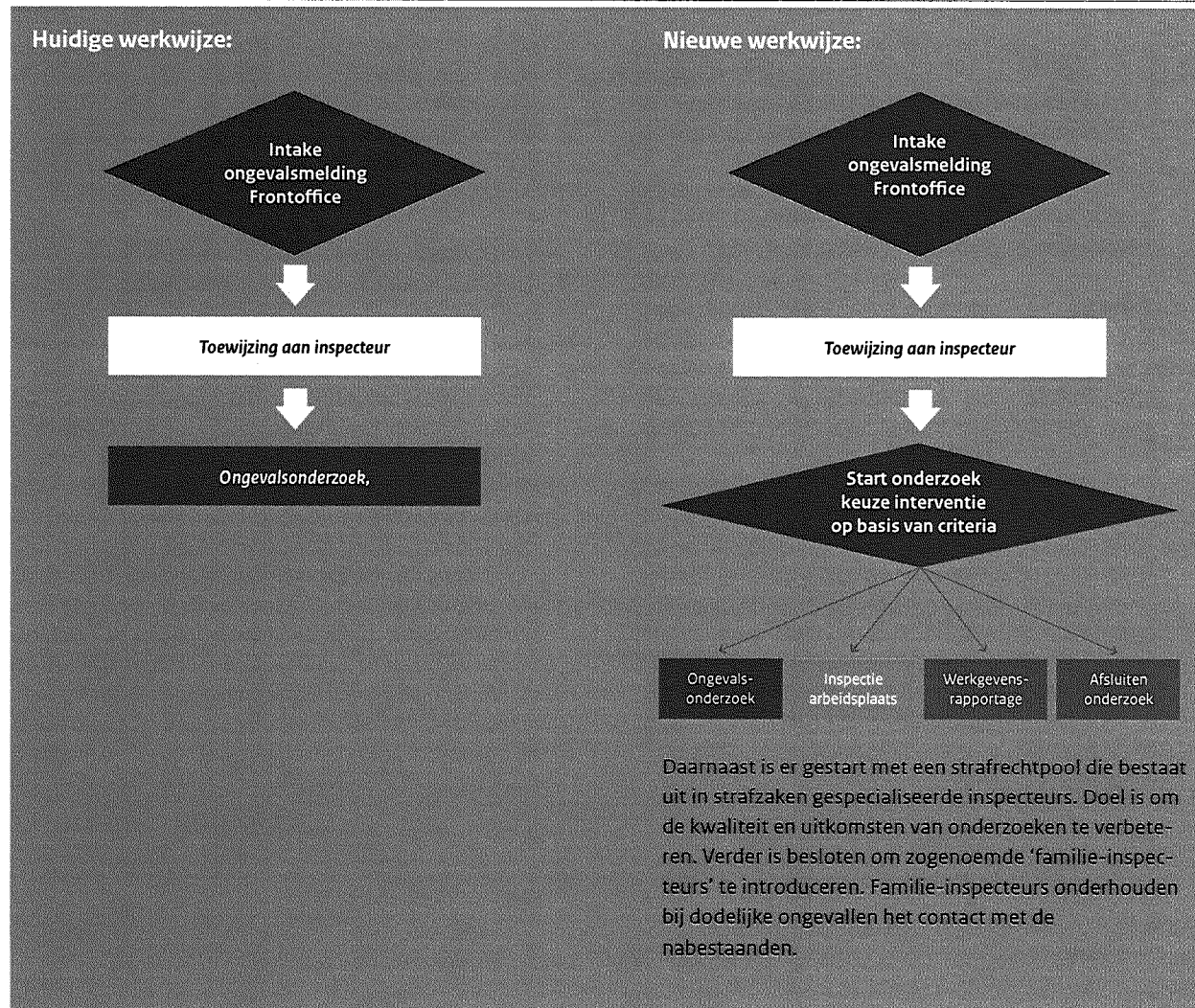
Onder bepaalde voorwaarden wil de Inspectie bedrijven die te maken hebben gehad met een arbeidsongeval aan de slag laten gaan met verbeteringen. Bijvoorbeeld door het bedrijf door te lichten tijdens een inspectie. Of door het bedrijf zelf te laten onderzoeken wat er misging bij het arbeidsongeval, hoe dat kon worden voorkomen en hoe een verbeterplan ervoor kan zorgen dat het niet nog eens gebeurt. De insteek is dat zowel de directe oorzaken van het ongeval als achterliggende oorzaken in beeld komen. Dit kost bedrijven tijd en geld, maar het levert ze ook wat op: meer veiligheid in het bedrijf. Bij een goedgekeurd verbeterplan wordt er geen boete opgelegd. De Inspectie SZW beoordeelt vervolgens of het verbeterplan ook effectief is. Bedrijven kunnen alsnog een sanctie krijgen als bij herinspectie blijkt dat er geen verbeteringen zijn gemaakt.

In 2018 heeft de Inspectie meerdere pilots uitgevoerd waarin de nieuwe interventies zijn getest. Hierbij is vooral bekeken of de nieuwe interventies haalbaar zijn en of ze ten opzichte van het reguliere ongevalsonderzoek tot

positieve effecten leiden. Uit dit effectonderzoek bleek dat het veiligheidsbewustzijn in deze bedrijven is verbeterd en er vaker - en in omvang grotere - aanvullende maatregelen zijn genomen. In 2019 is in een uitgebreidere pilot bekeken welke criteria gebruikt kunnen worden bij de keuze voor de meest effectieve interventie. Daaruit is naar voren gekomen dat de inspecteur zal beoordelen in welke mate de werkgever zijn arbobeleid op orde heeft en hoe groot het risico is dat het ongeval zich nog eens voordoet.

Op basis hiervan is een set aan beoordelingscriteria opgesteld. Deze uitkomsten zijn gedeeld met sociale partners en andere stakeholders. Zij kijken in beginsel positief aan tegen deze ontwikkeling. De inspectie gaat deze werkwijze in 2020 doorontwikkelen, waarbij de effecten continu worden onderzocht en waar nodig criteria aangescherpt. Om de rapportage door de werkgever zelf verplicht te kunnen stellen zal ook de Arbowet gewijzigd moeten worden. Pas als dit is gerealiseerd kan de gedifferentieerde aanpak definitief worden ingevoerd. In eerste instantie zullen de nieuwe interventies alleen toegepast worden op ongevallen waarbij de Inspectie het letsel dat het slachtoffer heeft opgelopen, classificeert als licht. In de komende jaren zal bekeken worden of toepassing bij andere (zwaardere) vormen van letsel ook een andere interventie passend is.

¹⁰⁶ Inspectie SZW, De staat van arbeidsveiligheid, 2018.

Resultaat 2: De impact van de ondermelding is in kaart gebracht. Het niet melden en de gevolgen daarvan zijn onder de aandacht gebracht van werkgevers en andere partijen. Opstellen plan voor het aanpakken ondermelding. Prioriteit aan andere doelen gegeven. Verschoven naar 2020.

Resultaat 3: De mogelijkheden om naleving van de arbozorgverplichtingen op te nemen in de actieve arbo-inspecties zijn verkend en hierover heeft besluitvorming plaatsgevonden. Om de naleving van de RI&E, het Plan van aanpak en het Basiscontract (Arbodienstverlening) te verbeteren, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd. Allereerst zijn inspecties uitgevoerd op de aanwezigheid van deze drie zogenoemde systeemverplichtingen. De afwezigheid van deze documenten is door de aangepaste wetgeving "Toekomst Arbeidsgerelateerde Zorg" van 1 juli 2017 direct beboetbaar. Bij actieve inspecties in andere programma's en bij ongevalsonderzoeken is gekeken naar de aanwezigheid van deze drie verplichtingen. Specifiek in de groothandel is een groot aantal bedrijven benaderd met het verzoek de drie genoemde documenten binnen twee weken toe te sturen. Bedrijven die dit niet deden, zijn bezocht. Ongeveer een derde van de aangeschreven bedrijven heeft een RI&E opgesteld na ontvangst van de brief. Aan een beperkt aantal bedrijven dat geen RI&E instuurde en ook bij een inspectiebezoek geen RI&E kon overleggen, is een boete opgelegd. Aan de inspecties en de mogelijkheid om bij het ontbreken van deze documenten tot het direct opleggen van een boete over te gaan, is in de (vak)media ruime aandacht gegeven waardoor verwacht mag worden dat een groter effect bereikt is dan alleen bij de geïnspecteerde MKB-bedrijven zelf.

Resultaat 4: Er is een communicatiestrategie ontwikkeld, gericht op het verbeteren van de naleving van arbozorgverplichtingen. Deze strategie is ontwikkeld en zal in 2020 worden uitgevoerd. De strategie richt zich op een combinatie van nalevingscommunicatie en inspecties om niet alleen de aanwezigheid - maar zeker ook de kwaliteit - van onder meer de RI&E, het Plan van aanpak en het Basiscontract te verbeteren.

Het hierboven beschreven project in de groothandel leverde ook inzicht in de kwaliteit van de RI&E. Van de bedrijven die al een RI&E hadden voordat de brief werd verstuurd, had 50 procent een inhoudelijk voldoende RI&E. Van de groep die later een RI&E opstelde was dit 30 procent. Het is dus van belang om te sturen op de kwaliteit van dergelijke documenten.

Resultaat 5: De zelfinspectietool 'Arbo op Orde' is geactualiseerd volgens nieuwe wetgeving en uitgebreid met praktische tips en tricks.

De Zelfinspectietool Arbo op Orde is in 2018¹⁰⁷ geactualiseerd, zodat deze aansluit bij de wetwijziging Arbeidsgerelateerde Zorg. De Inspectie SZW is gestart met vernieuwing van al haar zelfinspectietools, zodat deze qua vorm en toegankelijkheid aansluiten bij de actuele eisen voor toegankelijkheid. Deze worden in 2020 gelanceerd.

Resultaat 6: Er is informatie over de mate waarin de nieuwe arbozorgbepalingen worden nageleefd.

Er is een analyse uitgevoerd waarin op subsectorniveau informatie over arborisico's (Arbo in bedrijf) is gecombineerd met informatie over naleving van arbozorgverplichtingen. Daaruit is 'vervaardiging van textiel' naar voren gekomen: een sector waar veel risico's zijn en tegelijkertijd de naleving van arbozorgverplichtingen laag is. Zo wordt met behulp van deze analyse de keuze voor de te inspecteren branches in 2020 gemaakt.

Resultaat 7: Door de zelfinspectietool 'Arbo op orde' onder de aandacht te brengen is in 2019 de kennis vergroot onder werkgevers MKB (en andere relevante doelgroepen). Het aantal werkgevers dat de zelfinspectietool gebruikt is na de campagne gestegen ten opzichte van het aantal dat de tool gebruikte voorafgaand aan de campagne.

In 2019 zijn er geen campagnes geweest die specifiek naar deze tool leidden. Toch is er een gestaag bezoek geweest: 9.699 bezoekers (voor het overgrote deel nieuw).

Resultaat 8: Goede voorbeelden van een basiscontract zijn gedeeld met werkgevers via een nader te bepalen communicatiekanaal.

Prioriteit aan andere doelen gegeven.

Overige resultaten

Aandacht voor goede arbozorg

Voor de belangrijkste Arbozorg-elementen heeft afstemming met sectorprogramma's plaatsgevonden over in te zetten instrumenten op de prioritaire systeemverplichtingen. Zoals de Risico-inventarisatie en Evaluatie, het bijbehorende Plan van Aanpak en het Basiscontract. Tegelijkertijd zijn initiatieven gestart om de kennis en deskundigheid over de nieuwe onderdelen van de Arboret (Arbeidsgerelateerde Zorg) te implementeren en te verankeren. In de loop van het jaar heeft de Inspectie actief deelgenomen aan symposia en expertsessies met werkgeversorganisaties, kenniscentra, kerndeskundigen en het ministerie van SZW. Te inspecteren bedrijven werden door middel van informatieve brieven op de hoogte gesteld van voorgenomen activiteiten in hun sector. Het geheel van activiteiten draagt bij aan een verhoging van de aandacht voor de verschillende Arbozorgelementen.

¹⁰⁷ <https://arbo-op-orde.zelfinspectie.nl/index.php/?sessie=30e2ea8f94696f95fca6ea6c05b21eff>

Verbeteren veiligheidscultuur belangrijker dan beboeten

Samen met het OM zet Inspectie SZW bij dodelijke ongevallen meer in op het te bereiken effect in het betrokken bedrijf of instelling. Structurele oplossingen en fundamentele investeringen in de veiligheidscultuur staan voorop. De geldboete is secundair en wordt beïnvloed door de wil en de inzet van de werkgever. Deze kanteling van de aanpak is onder andere een gevolg van het dodelijk ongeval bij Xycarb, waar het bedrijf - in overleg met nabestaanden en als sanctie van het OM - een forse investering deed in de veiligheidscultuur. Bij een dodelijk ongeval in de TBS-kliniek De Kijvelanden hebben het Openbaar Ministerie en de Inspectie SZW ervoor gekozen om niet de kliniek voor de rechter de dagen, maar een strafbeschikking aan te bieden onder voorwaarde van een perspublicatie. Zodat andere klinieken en instellingen goed inzicht krijgen in de risico's die hun werknemers lopen en de maatregelen die genomen zouden kunnen worden. Daarnaast wordt met een ingezet bestuursrechtelijk traject de vinger aan de pols gehouden voor wat betreft de uitvoering van verbeteringen binnen de instelling. Met deze aanpak zetten de Inspectie en het OM erop in dat organisaties zoveel mogelijk leren van een ongeval, zodat dit in de toekomst mogelijk voorkomen kan worden.

Inzicht uit meldingen leidt tot actieve aanpak

Omdat het programma meldingsgestuurd is, doet het ook inzichten op in nieuwe fenomenen en nieuwe risico's die aandacht verdienen. Lithium batterijen en andere nieuwe

afvalstromen zijn hier kenmerkende voorbeelden van. Als gevolg hiervan gaat het programma Industriële arbeid inspecties uitvoeren bij bedrijven die met nieuwe afvalstromen te maken krijgen, zoals metaalrecyclers en demontage-bedrijven van 'electronic waste' (E-Waste). Verder investeert de Inspectie in inzicht over aard en omvang van nieuwe werkwijzen en stoffen door monitorvragen gericht op dit type nieuwe risico's ('New Emerging Risks and Chemicals') te introduceren in de jaarlijkse Arbomonitor.

Arbeidsomstandigheden bij de Nationale Politie

De Nationale Politie is een organisatie waar grote risico's worden gelopen op het terrein van arbeidsomstandigheden. Medewerkers bevinden zich regelmatig in gevaarlijke omstandigheden. Sinds een paar jaar is er veelvuldig contact met de politie op het terrein van de verbetering van de arbeidsomstandigheden. Denk hierbij aan het voorkomen van arbeidsongevallen, klachten over bijvoorbeeld gehoorbescherming bij het gebruik van de schietbanen, klachten over de overschrijding van de ATW, klachten over het aantal uren oefening in geweldsbeheersing etcetera. Deze gesprekken hebben hun uitwerking niet gemist. De Inspectie merkt een wezenlijk kentering in het veiligheids- en gezondheidsdenken bij de Nationale Politie. Aandacht blijft nodig, maar het is goed te zien dat wederzijdse aandacht op dit terrein tot verbetering leidt.

Samenwerking

Onderzoek en dataexperimenten

In 2019 heeft de Inspectie in samenwerking met het RIVM en het ministerie van SZW de monitor 'Leren van Ongevallen'

doorontwikkeld. Ook zijn er in 2019 data experimenten uitgevoerd. De inzichten uit de monitor en data experimenten gebruikt de Inspectie om in 2020 gericht te kunnen inzetten op maatregelen en op acties die effect hebben op een gezonde en veilige werkplek. Daarnaast geeft de monitor een goed inzicht in de oorzaken van ongevallen en de mogelijke voorkoming daarvan.

Communicatieactiviteiten gericht op arbozorgbepalingen

In samenwerking met het ministerie van SZW heeft de Inspectie verder geïnvesteerd in communicatieboodschappen gericht op een zo breed mogelijk palet van belanghebbenden. De Inspectie heeft deelgenomen aan symposia, netwerkbijeenkomsten, expertsessies en een werkgroep om met name in het midden- en kleinbedrijf de aandacht voor - en daarmee de naleving van - de RI&E te verbeteren. Ook dit jaar heeft de Inspectie de week van de RI&E ondersteund met tweets en aandacht in nieuwsbrieven.

5.4.2 Meldingen, onderzoeken en preventie oneerlijk werk

Maatschappelijk belang

Het voornaamste doel van het programma Meldingen en Preventie Oneerlijk Werk (MPO) is handhavingsdruk genereren in die sectoren van de arbeidsmarkt waar de Inspectie geen programmatische aanpak heeft op eerlijk werk. Hiermee wordt gehoor gegeven aan signalen die de Inspectie uit de maatschappij bereiken. De handhavingsdruk gaat gepaard met het bereiken van effect. Daarnaast heeft dit programma een belangrijke signaleringsfunctie.

Beoogd maatschappelijk effect

Door meldingen, die buiten de focus van andere programma's vallen, aan te pakken stijgt het nalevingsniveau op de arbeidswetten.

Realisatie beoogde resultaten

Resultaat 1: Alle meldingen zijn geprioriteerd en hebben een voor de melder herkenbaar vervolg gekregen.

In 2019 zijn in totaal 164 meldingen binnengekomen voor dit programma. Alle meldingen zijn beoordeeld aan de hand van een beoordelingskader en bij een positieve beoordeling voor zover mogelijk opgepakt. In 2019 zijn 71 zaken afgerond. Bij 28 procent van de zaken werden overtredingen geconstateerd. Opvallend was het aantal meldingen van maneges of andersoortige bedrijven waar met paarden werd gewerkt. Diverse van deze meldingen zijn in onderzoek genomen, maar nog niet afgerond. Daarnaast zijn relatief veel meldingen ontvangen over illegale krantenbezorgers, reden voor de Inspectie om de branche hierop aan te gaan spreken.

Resultaat 2: Bij 40 procent van de bedrijven waar een overtreding is geconstateerd, heeft een herinspectie plaatsgevonden. Bij ongeveer de helft van bedrijven waar een overtreding is geconstateerd, is een herinspectie uitgevoerd. Bij 22 procent van de hergecontroleerde werkgevers werd opnieuw een overtreding geconstateerd.

Resultaat 3: Twee sectoren waarvan niet bekend was hoe de naleving was – maar waarvan door analyse wordt vermoed dat de kans op overtreding groot is – zijn gedetecteerd en onderzocht.

Het programma heeft als taak periodiek analyses uit te voeren en te signaleren op basis van ontvangen meldingen. Daarmee wil de Inspectie witte vlekken detecteren die inspectiebreed opgepakt kunnen worden (onderdeel van de risicoanalyse). Ook dit jaar zijn twee specifieke sectoren gedetecteerd: de beveiligingsbranche en recreatieparken. Voor de beveiligingsbranche wordt een verdere analyse opgesteld en dit krijgt een vervolg in 2020. Voor recreatieparken is een plan van aanpak opgesteld en uitgevoerd.

Resultaat 4: Het uitvoeren van een nulmeting om inzicht te krijgen in hoeverre werkgevers bekend zijn met verplichtingen die voortvloeien uit de WagwEU.

Door het uitstellen van de invoering van de meldplicht kon de nulmeting niet in 2019 worden uitgevoerd.

Animatiebedrijven

In 2019 is onderzoek afgerond naar negen animatiebedrijven die jongeren op campings tewerkstellen. Nog voor de zomer zijn voor overtreding van de WML zeven animatiebedrijven boetes van in totaal ruim 1,1 miljoen euro opgelegd. Dit ging gepaard met een persbericht dat werd opgepikt door een aantal landelijke dagbladen. Verder heeft Recron, de branchevereniging voor recreatiebedrijven, op verzoek van de Inspectie aandacht besteed aan deze onderzoeken in de tweewekelijkse nieuwsbrief voor hun leden (dekkingsgraad is circa 80%). Om jongeren en campings te informeren is een social mediacampagne gevoerd en is tijdens de SZW-campagne over vakantiewerk aandacht besteed aan het werken in de animatiesector. Eind 2019 heeft een effectmeting plaatsgevonden naar die onderzoeken en de (media) aandacht daarvoor. Uit dit onderzoek komt naar voren dat campings die animatiebedrijven inschakelen beter op de hoogte zijn van de regels met betrekking tot de inzet van jongeren dan campings die zelf jongeren in dienst nemen. Verder bleek uit deze enquête dat de animatiebedrijven de contracten en afspraken met de campings in veel gevallen hebben aangepast. Of die aanpassingen voldoende zijn, wordt in 2020 nader onderzocht.

Lijst met gebruikte afkortingen

ABRVs	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State	FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging	PSA	Psychosociale Arbeidsbelasting
ABU	Algemene Bond Uitzendondernemingen	GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst	RAPEX	Rapid exchange of information
Adco	Advisory Committee	ICF	Inspectie Control Framework	REACH	Europese Chemische stoffen verordening: Registratie, Evaluatie, Autorisatie en restrictie van Chemische stoffen
AI	Artificial Intelligence	ICSMS	Internet-supported information and communication system for the pan-European market surveillance	RI&E	Risico-Inventarisatie en -Evaluatie
AMD	Arbeidsmarktdiscriminatie	IGW	Informatiegestuurd werken	RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centra
AMF	Arbeidsmarktfraude	ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport	RNI	Registratie Niet-Ingezetenen
Arbowet	Arbeidsomstandighedenwet	IMF	International Monetary Fund	RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
ATW	Arbeidstijdenwet	IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst	SBB	Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming	JAD	Joint Action Day	SIS	Stoffeninformatiesysteem
BDI	Boete, Dwangsom en Inning	KIP	Kennis- en Informatieplatform Schijnconstructies	SLIC	Senior Labour Inspectors Committee
BIT	Behavioural Insights Team	LSI	Landelijke Stuurgroep Interventieteams	SNA	Stichting Normering Arbeid
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen	MPO	Meldingen en Preventie Oneerlijk werk	SNCU	Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	NBBU	Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen	SodM	Staatstoezicht op de Domeinen
CAD	Chemical Agents Directive	NIWO	Nationaal en Internationaal Wegvervoer Organisatie	SUWI	Wet Structuur Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst	Nuffic	Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs	SVB	Sociale Verzekeringsbank
CBI	Conformiteitsbeoordelingsinstanties	NVIK	Nationaal Vreemdelingen Informatie Knooppunt	THB	Trafficking in Human Beings
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	NVvA	Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne	TIEC	Transport Informatie Expertise Centrum
CE	Conformité Européene – conform Europese regelgeving	NVWA	Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit	TMS	Toezicht houdend Medewerker Stralingsbescherming
Cki	Certificerende en keurende instellingen	NZa	Nederlandse Zorgautoriteit	TNO	Ned. Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk Onderzoek
CMR	Carcinogene, mutagene en reprotoxische stoffen	OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	TSD	Toezicht sociaal domein
DTA	Deskundig Toezichthouder Asbest	OICM	Operationeel Informatiecentrum Cluster Mensenhandel	UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
ECEL	Exposure Control Efficiency Library	PGB	Persoonsgebonden Budget	UZB	Uitzendbureaus
ECHA	Europese Chemicaliën Agentschap				
ELA	European Labour Authority				
FEC	Financieel Expertise Centrum				
FIOD	Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst				
FIU	Financial Intelligence Unit				

VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWN	Vluchtelingenwerk Nederland
Waadi	Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WagwEU	Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerden in de Europese Unie
Wav	Wet arbeid vreemdelingen
WML	Wet minimumloon
WPS	Waarschuwing preventieve stillegging
WW	Werkloosheidswet
Zzp'er	Zelfstandige zonder personeel
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen

Dit jaarverslag is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het
ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Vormgeving en productie

Xerox Osage | 112231

© Rijksoverheid | mei 2020

